

2. Касич А.О. Международный маркетинг как фактор активизации инновационно - инвестиционной деятельности металлургических предприятий / А.О. Касич // Вестник. Львов, 2007. — N580. — С. 245-251.

3. Канищенко О.Л. Субъекты международного маркетинга: особенности управленческих функций в условиях глобализации / О.Л. Канищенко // Формирование рыночных отношений в Украине. — К., 2006. — Вип. 2(57). — С.16-19.

4. Ткаченко А.В. Розробка й ресурсне обґрунтування стратегій міжнародного маркетинг-міксу // Коммунальное хозяйство городов. — К., 2004. — Вып. 54: Сер.: Экономические науки. — С. 261 - 268.

5. Kaynak E., Mitcheell L. Analysis of marketing strategies Used in Diverse Cultures // Journal of Advertising Research. 1981/vol.21. № 3

336.71.78.3

*Кришталь Г.О., аспірант,
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій*

БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД ТА ВИМОГИ МВФ

Якщо 2008 рік став для України роком економічної кризи, то 2009 рік можна називати роком економічної депресії. Відмінність депресії від кризи полягає в тому, що криза має досить короткий термін дії. Депресія може мати тривалий характер. Фактично перерости в наступну фазу циклу в банківській сфері, тобто в фазу поживлення, вона може тільки тоді, коли виконає свої банківські функції. Банківський сектор поки що навряд чи може демонструвати якусь суттєву позитивну динаміку щодо виходу з кризи. На жаль, на сьогоднішній день в Україні поки що державною політикою та банківським наглядом не створені, і зрозуміло, що не створилися і самостійно, передумови, які б дозволили реалізувати схему банківських функцій.

По-перше, в банківському секторі, вдалося зберегти його стійкість, але він залишається сектором сам в собі. Відрив між реальними фінансовими секторами не зменшуються, можливо, навіть поглиблюються. Якщо в Україні і надалі не відбудеться відновлення динаміки економічного зростання, то банківський сектор та банківський нагляд буде надалі втягуватися у проблеми якості кредитів та проблеми ліквідності.

У вітчизняній науковій літературі проблеми Міжнародного валютного фонду, Національного Банку України та банківського нагляду досліджують переважно політологи, а наукових праць економістів і фінансистів з цієї проблематики підготовлено ще замало. На думку І.А. Шумило, робота українського уряду, Національного банку України спільно з Міжнародним Валютним Фондом за останні 6-8 місяців була відзначена тим, що Рада директорів Світового Банку ухвалила надання Україні першої позики на реабілітацію фінансового сектору в розмірі 400 млн. дол. Ці кошти будуть направлятися на загальні витрати Державного бюджету, але згідно механізму роботи Світового Банку Україна отримує ці кошти лише після виконання відповідних умов і цими умовами було ухвалення програми реабілітації фінансового сектору [4, с.32].

Як вважає Гасець В.В, світовий Банк теж дуже швидко відреагував на ті події, які відбулись в Україні в жовтні-листопаді 2008 року. На той момент окрім загального світового шоку, який мав дуже великий негативний вплив, наглядові органи НБУ викрили дуже глибоку і широку низку власних структурних проблем, які не вирішувались протягом майже декади, і які на момент настання глобальної кризи дійсно суттєво посилили негативний вплив на розвиток банківської системи та банківського нагляду [3, с.84].

Однак ураховуючи складність проблеми, на нашу думку, потрібні додаткові та ґрунтовні дослідження як теоретиків, так і практиків, і перш за все, щодо розгляду проблем адаптації НБУ та банківського нагляду до правил і вимог МВФ.

Мета статті полягає у визначенні основних напрямів, принципів та підходів, які формують розвиток банківського нагляду згідно до вимог МВФ, та розробленні пропозицій щодо реалізації основних положень МВФ.

Недовіра до банківської системи протягом багатьох років посилювалася перш за все в результаті достатньо негативної державної комунікаційної політики, постійної критики фінансового сектору з боку різних гілок влади, і невеликою активністю приватних фінансових і публічних установ щодо роз'яснювальної роботи про роль фінансового сектору, перспективах розвитку, ризиках і так далі. На сьогоднішній день значна частина українського населення не довіряє фінансовому сектору,

це частково може бути виправдано тим, що існує дуже низька фінансова культура і розуміння того, як існує фінансовий сектор, і які там є ризики. Розуміється, це стосується не лише пенсійних фондів, страхових компаній, а це стосується перш за все банків, оскільки переважна кількість громадян тримає свої збереження в банках.

Всі ці елементи призводять до того, що окрім падіння валютного курсу і зростаючих макроекономічних ризиків, люди просто втрачають довіру до фінансової системи, бо не знають, як вона має функціонувати, або як вона має реагувати на фінансову кризу. Немає відповідного досвіду і не має належної фінансової культури.

Світовий Банк перш за все звертає увагу на макроекономічну стабільність, елементи, які підривають засади швидкого відновлення економіки України, в тому числі це такі елементи, як виважена фіскальна політика, як політика доходів Державного бюджету, рішення щодо субсидій реальному сектору економіки, елементи, які стосуються соціальних витрат, соціальної політики та інші. Україна дуже сильно і тісно співпрацює з МВФ, оскільки переважна частка програм МВФ стосується саме макроекономічної стабілізації економіки України. І за умов, якщо порушуються домовленості з Міжнародним Валютним Фондом щодо макроекономічних показників, то Світовий Банк також вважає, що це порушення своїх власних умов. Другий елемент програми Світового Банку спрямований на швидке відновлення довіри до банківської системи і стабілізацію, бо ці програми в даному випадку є антикризовими програмами швидкого реагування. В умовах, коли Україна втрачає 40% вартості національної валюти за декілька місяців і втрачає 25% депозитів фізичних осіб за декілька місяців, рішення мають прийматись протягом тижнів, годин і можливо секунд, тобто має бути дуже швидка реакція.

Другим елементом програми реабілітації фінансового сектору Світового Банку була рекапіталізація банків. І тут було вибрано два напрямки: напрямок рекапіталізації за рахунок приватних коштів, тобто існуючими акціонерами комерційних банків, або шляхом залучення нових приватних акціонерів до комерційних банків. Національний Банк України, сектор банківського нагляду, а також уряд України вжили достатньо заходів, щодо капіталізації приватних банків і щодо зменшення ризиків неплатоспроможності декількох інших банків, в яких власники не змогли виконати свої зобов'язання по поповненню капіталу. Держава ухвалювала рішення про втручання і використання коштів Державного Бюджету на рекапіталізацію лише по відношенню до системних банків. Так вирішували проблеми фінансового сектору багато країн світу, Україна не є єдиною країною, яка пішла цим шляхом. Наразі вартість державної рекапіталізації менше ніж 10 млрд. грн., ухвалення закону про фінансову реабілітацію банків, дозволить банківському нагляду, НБУ та уряду України в майбутньому мінімізувати свої прямі витрати на реорганізацію і рекапіталізацію банків і знайти інші оптимальні шляхи вирішення проблем банків, в тому числі і шляхом реорганізації і поєднання активів, перепродажу активів і зобов'язань цих банків і врешті решт ліквідації банків [1].

Наступний елемент програми Світового Банку – це робота з безпосередньо Національним банком України і банківським наглядом по вдосконаленню механізмів реорганізації і ліквідації банків, злиття і об'єднання. Протягом останніх 10 років в Україні існував Закон “Про банки і банківську діяльність”, в якому був наданий інструментарій реорганізації банків, але він не працював ефективно. І в результаті поглинань, наприклад, класичних трансакцій по поєднанню банків було небагато. Це призвело до того, що система залишалась дуже фрагментованою і процеси консолідації банківських установ були дуже повільними. Тому є низка причин, і в тому числі й недостатньо жорстке регулювання з боку банківського нагляду, в тій чи іншій мірі відсутність комерційних мотивацій, небажання комерційних банків поєднуватися в силу амбіцій окремих власників, політичне втручання та інше. В першу і другу групу банків входить 38 банків, це так звані системні банки, і серед цих 38 банків 26 були успішно рекапіталізовані власними акціонерами, 5 банків, були направлені в Національний банк для державної рекапіталізації і втручання уряду. В третій і четвертій групі банків, де понад 140 банків, набагато більша кількість проблемних банків, з них станом 01.01.2010р. 15 банків знаходились в режимі тимчасової адміністрації. Щодо цих банків Національний банк та банківський нагляд прийматиме кардинальні рішення або про ліквідацію, або про консолідацію і переведення активів і пасивів в інші банки з метою захисту інтересів вкладників. Це все механізми реорганізації проблемних банків, які були ухвалені в нещодавньому законі. Але в Україні недостатньо досвіду, недостатньо інвестиційного капіталу для того, щоб підтримувати такі трансакції, і недостатньо мотивації щодо поліпшення роботи банківської системи. Світовий Банк висунув декілька умов Національному банку України та банківському нагляду, щодо спрощення і удосконалення системи реорганізації банків і вжиття відповідних заходів по відношенню до банків, які сьогодні не виконують вимоги по капіталізації.

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

МВФ вживає необхідні заходи для визначення контролю за рухом капіталу, який є повноправним інструментом антикризової політики, та за рахунок якого можливе укріплення економічної стабільності країн, що розвиваються. З іншого боку приплив капіталу не є найкращим рішенням проблеми в зв'язку з тим, що він може носити тимчасовий характер і може несподівано припинитися. Експерти МВФ визнають, що інвестори, кредитори і позичальники у своїх рішеннях часто керуються стадним інстинктом. Проте, як наслідок загальна паніка може спричинити відтік капіталу.

Масштабний приплив капіталу може привести до надмірного зростання зовнішніх позик і сильної залежності від іноземної валюти, що може стати наслідком кредитного буму в країні й появи негативних наслідків на ринках її активів. Приток коштів може призвести до зміцнення національної валюти, підриваючи конкурентоспроможність експортного сектора. Перш ніж вводити обмеження, потрібно зрозуміти, що ще можуть зробити країни, щоб безболісно абсорбувати поступаючи кошти. У розпорядженні влади є класичні інструменти макроекономічної політики і регулювання, проте їх можливості не безмежні.

Пруденційного нагляду не завжди достатньо для підтримки фінансової стабільності – хоча б тому, що капітал не може поступати в країну, минаючи національні банки. У багатьох країнах Європи, що розвиваються, небанківські компанії одержували позики напряму у іноземних інвесторів. А частина іноземних коштів поступила в цей регіон від інвесторів, які полювали за прибутковістю, на фоні низьких процентних ставок в розвинених країнах. Коли перераховані можливості традиційної макроекономічної політики і регулювання будуть вичерпані, влада країн, що розвиваються, можуть цілком „легітимно” ввести тимчасові обмеження на приплив капіталу. Влада країн, що розвиваються, можуть ввести тимчасові обмеження на приплив капіталу. Введення контролю за рухом капіталу виправдано як один з інструментів управління притоками.

Контроль за рухом капіталу цілком доцільний. Короткострокові потоки не тільки підривають внутрішнє макроекономічне управління, але й посилюють несприятливі коливання валютних курсів. МВФ дійшов висновку, що контроль за рухом капіталу дійсно підвищує стійкість економіки під час кризи. У числі заходів називаються податки на фінансові транзакції і короткострокові зовнішні позики, резервування відсотків по позиках в іноземній валюті, вимоги до допустимого терміну інвестування. Механізми контролю капіталу НБУ та банківському нагляду проводити вільнішу монетарну політику. Йому не доводиться знижувати процентну ставку, щоб відлякувати інвесторів, які спокусилися на високу прибутковість місцевих активів.

Країни, що обмежували самі небезпечні форми бродячого з країни в країну капіталу – короткострокові боргові зобов'язання і прямі іноземні інвестиції у фінансовий сектор, до кризи, виявилися менш уразливими під час масової втечі інвесторів з ризикових ринків і легше пережили рецесію. Широке використання інструментів контролю за рухом капіталу в країнах, що розвиваються, може мати руйнівні наслідки для ефективного розподілу інвестицій між країнами.

Відновлення довіри до ринку в цілому і стабілізація роботи Фонду гарантування вкладів, який не пристосований до роботи в таких кризових умовах [2]. В Україні механізму роботи Фонду гарантування вкладів в нових кризових умовах, на жаль немає, але вже підготовлений проект закону про розширення функцій Фонду гарантування вкладів, і наразі відбуваються заходи, які спрямовані на поточне посилення діяльності Фонду. Зокрема, Національним банком прийнято постанову про виділення кредитів Фонду у разі надзвичайних ситуацій. Також посилено внутрішні технологічні вимоги до роботи Фонду по проведенню платежів, зроблено також декілька конкретних кроків по обговоренню стратегії Фонду, зокрема адміністративна рада Фонду прийняла рішення про створення нового підрозділу щодо трансформації Фонду в більш потужну установу з більш широкими функціями. В наступні декілька років Україна зможе перейти на якісно новий рівень роботи Фонду гарантування вкладів, як з точки зору інституційного зміцнення самого Фонду, так і з точки зору загальної стратегії підвищення довіри до роботи фінансового сектору України.

Наступна програма, теж програма по реабілітації фінансового сектору II, яка передбачатиме продовження тих реформ, які вже початі, по підтримці платоспроможності фінансового сектору і капіталізації. Отже всі ці ініціативи, які розпочаті як Національним банком та банківським надглядом, так і урядом України по підвищенню капіталу банків будуть продовжені, і державні банки, які вже рекапіталізовані, будуть належним чином реорганізовані для приведення їх діяльності у відповідність до найкращої світової банківської практики з обов'язковим виходом держави з власності в цих банках. Це є вимога як програми Світового Банку, так і МВФ. Держава не має володіти банками, і отже це є лише антикризовий захід, коли держава йде на порятунок банківської системи. Банківському нагляду необхідно приділити більше уваги питанням якості звітності банків, розкриття

інформації про реальних власників банків, про інсайдерські трансакції – це всі ті недоліки, які сьогодні на інституційному рівні окремих банківських установ або банківської системи в цілому привели до погіршення ситуації в розвитку банківської системи і до збільшення її чутливості до глобальної фінансової кризи. Всі ці недоліки необхідно змінювати шляхом змін до законодавства, до нормативних актів Національного банку з метою посилення прозорості банківської системи, зміцнення її конкурентоспроможності і ефективності.

Наступна програма банківського нагляду має включити в себе елемент роботи з проблемними активами, оскільки на сьогоднішній день фактично припинено кредитування економіки України і не відбувається жодного відновлення кредитування фізичних осіб. Це означає, що для України найскладнішим завданням є - як відновити економічне зростання в умовах, коли Україна нікого не кредитує, а банківська система продовжує збільшувати збитковість. В Україні існує величезна проблема офшорів, величезна проблема виходу капіталу з України, державна політика, як на рівні регулювання, так і на рівні інвестиційної привабливості державних проєктів, інфраструктурних програм має змінитися для того, щоб власному національному капіталу в Україні було цікавіше. Україна не спромоглася підготувати якісний ефективний документ, який би уклали на рівні державної стратегії по розвитку фінансового сектору. Було багато спроб і на рівні Національного банку, і на рівні Держфінпослуг, і Комісії по цінних паперах ухвалювались окремі елементи, стратегічні елементи в розвитку окремих елементів фінансового сектору [3]. Але криза показала, що має бути консолідований нагляд, за діяльністю фінансових груп, складних фінансових установ. А для цього банківському нагляду треба краще знати свої банківські установи, треба координувати свою діяльність, і треба дійсно стратегічне довгострокове мислення.

Програми, які сьогодні реалізуються, і заходи, які вживаються, це є короткострокові антикризові заходи. За рекомендацією МВФ, і за підтримки Світового Банку Україні необхідно створити формат робочого діалогу з метою обговорення довгострокової стратегії розвитку фінансового сектору і стратегії відновлення діяльності банківської системи.

Головною метою функціонування МВФ, є контроль світової валютної стабільності. Нагляд за міжнародною валютною політикою і обмінними курсами, за поведінкою країн-членів в міжнародних валютних відносинах і при необхідності надання короткострокових та середньострокових кредитів .

Основною нашою метою на найближчий період стане відновлення довіри та стабільності. Для того, щоб відновити фінансову стабільність, необхідно обрати наступні пріоритети: (I) стабілізувати банківську систему шляхом гнучкого надання ліквідності від Національного Банку, (II) посилити якість щоденного моніторингу банківської ліквідності, а також (III) забезпечити платоспроможність банків через посилений виїзний та документальний аудит з боку банківського нагляду.

Національний Банк України необхідно запровадити застережні заходи щодо забезпечення підтримки ліквідності, у тому числі шляхом посилення банківського моніторингу та нагляду для того, щоб переконатися що така підтримка є достатньо гнучкою, однак не надмірною, або щоб вона ненароком не переросла у підтримку платоспроможності.

Уряд має забезпечити введення у дію пропозиції про підвищення страхової суми на один депозит до 100000 гривень, з поточного рівня, що становить 50000 гривень. Після того, як відтік депозитів вгамується, скасувати адміністративні обмеження на дострокове зняття коштів із строкових депозитів.

Запровадити систему частого побанкового моніторингу активів і пасивів, профілів строковості, у тому числі банківських депозитів, ліквідних активів, міжбанківських операцій, іноземних кредитних ліній та пролонгації боргу. У випадку ознак погіршення фінансових умов у будь-якому банку, ініціювати спеціальні виїзні інспектування, діагностування причини фінансових труднощів і узгоджувати із менеджментом банку план реструктуризації з метою розв'язання проблем, що лежать в основі погіршення.

Департаменту банківського нагляду Національного Банку України необхідно встановити тісні контакти з національними наглядовими органами іноземних банків і домовитися з ними про обмін інформацією про діяльність іноземних банків, що входять до сфери їх контролю. У співпраці з іноземними банками та вітчизняними органами нагляду, НБУ також має оцінювати обсяги коштів, забезпечуваних материнськими банками для дочірніх банків в Україні, а також розробляти план надзвичайних заходів на випадок ризиків для пролонгації боргу.

Згідно до оптимальної міжнародної практики, Національному Банку України не завадить розширити обсяг розкриття деталізованої фінансової інформації стосовно індивідуальних банків (структурний маяк). Фінансова інформація включатиме, серед іншого, деталізовані баланси та звіт про доходи та витрати, надавані помісячно та поквартально.

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Необхідно вдосконалити законодавчу базу для розв'язання проблем з банками, а також вживати подальших кроків для того, щоб вона запрацювала у повному обсязі. Провести діагностичне дослідження та адресне обстеження банківського сектору, починаючи з великих та системно важливих банків (на частку яких припадає 60 відсотків активів банківської системи). Обсяг обстеження має бути чітко визначений таким чином, щоб воно включало у себе оцінку якості активів, позицію ліквідності, позабалансові позиції, управління ризиками та капітальну позицію. По завершенні діагностичного обстеження, забезпечити розв'язання проблем банків таким чином, щоб життєспроможні банки відповідали вимогам щодо мінімального рівня регуляторного капіталу, а нежиттєспроможні банки були ліквідовані.

Також необхідно надати фінансову підтримку життєспроможним банкам у формі рекапіталізації для того, щоб захистити реальний сектор економіки від потенційної кредитної скрути. Умови отримання такої підтримки будуть викладені у вигляді закону або постанови (попередній захід), а детальний розвиток ця тема отримає у нормативному документі, прийнятому НБУ. Фонд гарантування депозитів, координуючи свою діяльність з НБУ та Міністерством фінансів, здійснюватиме адміністрування коштів, які надаватимуться урядом конкретним банкам.

Внесення необхідних поправок та доповнень у законодавство для того, щоб полегшити справу розв'язання проблем банків (попередній захід), дадуть можливість НБУ та банківському нагляду здійснювати необхідні процедури з розв'язання проблем банків, у тому числі купівлю та прийняття актів, продаж цілого або частини банку, скорочення вартості частки у капіталі для існуючих акціонерів з тим, щоб поглинути втрати, понесені у процесі розв'язання проблем банків.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що НБУ та банківський нагляд, послідовно реалізуючи принципи МВФ, достатньо ефективно реалізує всі можливості свого розвитку згідно вимог та принципів МВФ. Основними моментами, на які НБУ, банківському нагляду та уряду України перш за все слід звернути увагу: запровадження програми реабілітації банківського сектору, рекапіталізація банків, проведення роботи з проблемними активами, застережні заходи щодо підтримки ліквідності, запровадження системи чистого побанкового моніторингу, встановити тісний контакт між банками та органами банківського нагляду, адресне обстеження банків.

Література

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України. - Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Матеріали сайту НБУ. - Режим доступу: www.bank.gov.ua
3. Гаєць В.В. Іноземний капітал у банківській системі України // Дзеркало тижня. - 2006. - №26. - с. 46
4. Матеріали Міжнародного центру перспективних досліджень / За ред. О.Шумило // www/isps.com.ua

Рецензент докт. екон. наук, професор Л.М. Худолей

657

*Кожухова Т.В., ст. викладач,
Криворізький економічний інститут
«КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

ОБЛІК ЧАСТКОВИХ ОПЛАТ І ПОСТАВОК ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ОПЕРАЦІЙ З ЕКСПОРТУ

В сучасних умовах розвитку та переорієнтації світової системи торгівлі, набуття Україною офіційного членства в СОТ відбуваються якісні зміни в економічних важелях управління, значно підвищуються вимоги до бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Бухгалтерський облік повинен не тільки відображати та систематизувати дані з метою узагальнення й одержання інформації про зовнішньоекономічну діяльність, а й забезпечувати необхідними даними з метою їх використання в управлінні підприємством.

Проблеми вдосконалення обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств завжди перебували в центрі уваги вчених-економістів. Значний внесок у вивчення окремих теоретичних проблем і розробку практичних рекомендацій зробили такі вітчизняні дослідники, як О.А. Бакурова, О.О. Беляков, І.В. Жиглей, Л.І. Ірха, Л.О. Кадуріна, Ю.А. Кузьмінський, Ю.М. Лисенков, І.А. Лукашова, О.В. Небильцова, І.В. Педь, О.В. Рура, О.І. Степаненко, Н.В. Федькевич.

Аналіз результатів досліджень свідчить, що в опублікованих працях в основному розглядаються загальні проблеми обліку операцій з експорту. Необхідне подальше дослідження специфічних проблем обліку операцій з експорту, яке дасть можливість розробити практичні